

Asia C-338/19

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

25.4.2019

Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin:

Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (Italia)

Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksen tekemispäivä:

9.1.2019

Valittaja:

Telecom Italia SpA

Vastapuoli:

Regione Sardegna

[--]

Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna

(Sardinian alueellinen hallintotuomioistuin)

(ensimmäinen jaosto)

on tehnyt seuraavan

VÄLIPÄÄTÖKSEN

asiassa [--], jossa valittajana on

Telecom Italia S.p.A [--]

ja vastapuolena

Regione Sardegna [--]

ja jossa vaaditaan kumoamaan

– verkko- ja infrastruktuuripalveluiden (Servizio Reti ed Infrastrutture) johtajan allekirjoittama, 5.4.2013 päivätty muistio, diaarinro 2586, jolla Regione Sardegna (jäljempänä Sardinian aluehallinto) hylkäsi Telecom Italian vaatimuksen 19.12.2012 päivätyn johtajan päätöksen nro 1470 oma-aloitteisesta kumoamisesta; kyseisellä päätöksellä valittaja oli velvoitettu palauttamaan kokonaisuudessaan tuki, joka sille oli myönnetty [alkup. s. 2] hankkeeseen, jonka tavoitteena oli laajentaa laajakaistapalveluita Sardinian epäsuotuisille alueille (SICS), mutta siten, että päätöksessä oli lainvastaisesti sovellettu korkoa, josta säädetään asetuksen (EY) N:o 794/2004, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EY) N:o 271/2008, 9 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa sääntöjenvastaisten valtiontukien tai valtiontukien väärinkäytön osalta

– edellä mainittu 19.12.2012 tehty johtajan päätös nro 1470, jossa päätettiin edellä mainitun yhteisrahoituksen takaisinperimisestä ja käytännössä kumottiin sen myöntämistä koskeva päätös sillä perusteella, etteivät tuen sääntöjenmukaisuuden edellytykset täyttyneet, siltä osin kuin siinä määrättiin sovellettavaksi asetuksen (EY) N:o 794/2004 mukaista korkoa lainmukaisen koron asemesta

– tarvittaessa verkko- ja infrastruktuuripalveluiden johtajan allekirjoittama, 4.1.2013 päivätty muistio, diaarinro 80, jossa on esitetty perustelut edellä mainitun koron soveltamiselle

– kaikki näiden päätösten edellyttämät, niihin liittyvät ja niistä seuranneet toimet, mukaan luettuina tarvittaessa ja sikäli kuin niillä on asian kannalta merkitystä sen tarjouskilpailun asiakirjat, jossa Telecom Italia valittiin sopimuspuoleksi

sekä toissijaisesti

esittämään unionin tuomioistuimelle SEUT 267 artiklan mukainen ennakkoratkaisukysymys asetuksen (EY) N:o 659/1999 14 ja 16 artiklan sekä asetuksen (EY) N:o 794/2004, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella nro (EY) 271/2008, 9 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen pätevyydestä suhteessa SEUT 108 artiklan 2 kohtaan (entinen EY:n perustamissopimuksen 88 artikla), jos kyseisiä asetusten säännöksiä tulkitaan siten, että niissä jäsenvaltioiden sallitaan itsenäisesti todeta valtiontuen sääntöjenvastaisuus tai väärinkäyttö ja velvoittaa tuensaajat palauttamaan tuen ilman Euroopan komission antamaa takaisinperimistä koskevaa päätöstä.

[– –] [alkup. s. 3] [– –] [vakiolausekkeita]

1. Telecom Italia S.p.A.:lle myönnettiin Sardinian aluehallinnon järjestämän neuvottelumenettelyn tuloksena rahoitus, jonka tavoitteena oli laajentaa laajakaistapalveluita Sardinian epäsuotuisille alueille (SICS) EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan (nykyiset SEUT 107 ja 108 artikla) mukaisesti Euroopan komissiolle tiedoksi annetun lopullisen hankkeen perusteella[.] Euroopan komissio totesi 22.11.2006 tekemässään päätöksessä nro 222/2006 tuen yhteensopivaksi ”EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan kanssa”.

2. Tämän seurauksena Sardinian aluehallinto teki tarjouskilpailun kohteena olleesta hankkeesta sopimuksen Telecom Italia S.p.A.:n kanssa siten, että yhteisrahoituksen määrä oli kaikkiaan 6 100 000,00 euroa. Yhteisrahoitussopimus allekirjoitettiin 14.3.2007, ja siinä (sopimuksen kohdassa 8) sovittiin muun muassa hankkeen kannattavuuden seurantamenetelmistä; lisäksi sen alakohdissa 9 ja 10 todettiin, että ”jos seurantajakson päättyessä komissio toteaa odotettua vähäisemmän markkinoiden toimintapuutteen, se ilmoittaa tästä yhtiölle niin, että tämä voi tarvittaessa esittää vastaavia vähennyksiään. Ellei [– –] johtopäätöksiin vaadita muutosta, ne katsotaan hyväksytyiksi. Siinä tapauksessa yhtiö on velvollinen palauttamaan suhteellisen osuuden maksetusta yhteisrahoituksesta lainmukaisine korkoineen, jotka lasketaan yhteisrahoituksen maksupäivästä lukien.”
3. Seurannan tuloksena Sardinian aluehallinto määräsi 19.12.2012 päivätyssä johtajan päätöksessä, jossa hankkeen sisäisen tuottoasteen ilman tukea todettiin olevan 12,772 prosenttia eli ylittävän 10 prosentin enimmäisrajan, joka hankeehdotuksessa oli asetettu markkinoiden toimintapuutteen merkiksi, että siihen mennessä maksettu tuki – yhteensä 5 490 000,00 euroa – oli palautettava kokonaisuudessaan siten, että kyseiseen määrään sovellettaisiin korkoa, josta säädetään sisämarkkinoille soveltumattomien ja sääntöjenvastaisten tukien palauttamista varten [alkup. s. 4] (nykyisen otsikkonsa mukaisesti) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta 21.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 794/2004, sellaisena kuin se on muutettuna 30.1.2008 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 271/2008, 9 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa.
4. Nyt tarkasteltavassa valituksessaan Telecom Italia S.p.A. -yhtiö on vaatinut edellä mainitun aluehallinnon päätöksen kumoamista sekä muiden edellä tarkemmin yksilöityjen toimien kumoamista, koska sääntöjenvastaisiin tukiin tai tukien väärinkäyttöön sovellettavan takaisinperintäkoron soveltaminen on sen näkemyksen mukaan lainvastaista.

4.1. Yhtiö esittää [valituskirjelmässään] erityisesti seuraavat valitusperusteet:

- Asetuksen (EY) N:o 659/1999 4 ja 7 artiklaa on rikottu, koska Euroopan komission 22.11.2006 tekemää päätöstä nro 222/2006, jossa ilmoitettu valtiontuki katsottiin perustamissopimuksen mukaiseksi, ei voida pitää kyseisen asetuksen 7 artiklan 4 kohdassa [jonka mukaan ”Komissio voi asettaa myönteiselle päätökselle ehtoja, joiden täytyttyä se voi katsoa tuen soveltuvan yhteismarkkinoille, sekä velvoitteita, joiden avulla se voi valvoa päätöksen noudattamista, jäljempänä ’ehdollinen päätös’”] tarkoitettuna ehdollisena päätöksenä, koska muodollista tutkintamenettelyä (jonka yksi mahdollinen tulos ehdollinen päätös on) ei ole aloitettu.
- Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan 2 kohdan 1 alakohtaa, jossa väärin käytetyn valtiontuen poistamista tai muuttamista koskeva

tehtävä annetaan yksinomaan Euroopan komissiolle, ja asetuksen (EY) N:o 659/1999 16 artiklaa (jonka otsikko on ”Tuen väärinkäyttö” ja jonka sanamuoto on seuraava: ”Tuen väärinkäyttötapauksissa komissio voi aloittaa 4 artiklan 4 kohdan mukaisen muodollisen tutkintamenettelyn, sanotun kuitenkin rajoittamatta 23 artiklan soveltamista. Tämän asetuksen 6, 7, 9 ja 10 artiklaa, 11 artiklan 1 kohtaa sekä 12, 13, 14 ja 15 artiklaa sovelletaan soveltuvin osin”), on rikottu; [**alkup. s. 5**] siinä tapauksessa, ettei komissio aio saattaa asiaa kyseisen asetuksen 23 artiklassa tarkoitetulla tavalla suoraan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, sen on nimittäin aloitettava muodollinen tutkintamenettely sen selvittämiseksi, onko komission päätöksen mukaista tukea käytetty väärin, ja sen päätteeksi tehtävä saman asetuksen 14 artiklassa tarkoitettu takaisinperimistä koskeva päätös, jossa komissio arvioi, onko aiemmin asetettuja ehtoja rikottu (kun kyse on ehdollisesta päätöksestä).

– Asetuksen (EY) N:o 659/1999 14 ja 16 artikla sekä asetuksen (EY) N:o 794/2004, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EY) N:o 271/2008, 9 artikla ja sitä seuraavat artiklat ovat SEUT 108 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan vastaisina pätemättömiä, jos niitä tulkitaan siten, että niissä jäsenvaltion sallitaan itsenäisesti todeta komission aiemmin hyväksymän valtiontuen mahdollinen väärinkäyttö ja soveltaa siihen tästä seuraavia korkoja siinäkin tapauksessa, ettei Euroopan komissio ole ensin tehnyt asiassa (takaisinperimistä koskevaa) päätöstä.

5. Sardinian aluehallinto jätti valitukseen vastineen, jossa se esitti alustavasti oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan valitus oli tehty liian myöhään [Väitteen perustelut] [– –] Pääasiassa aluehallinto vaati, että valitus hylätään perusteettomana.
6. [– –] [Oikeuden istunto]
7. [– –]
[– –] [**alkup. s. 6**] [– –] [Määräajan laiminlyöntiä koskevan väitteen hylkääminen]
8. Riidan pääasian osalta ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo tarpeelliseksi esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan mukaisen ennakkoratkaisupyynnön 22.3.1999 annetun asetuksen (EY) N:o 659/1999 ja 21.4.2004 annetun asetuksen (EY) 794/2004, sellaisena kuin se on muutettuna 30.1.2008 annetulla asetuksella (EY) N:o 271/2008, edellä mainittujen säännösten tulkinnasta jäljempänä esitetyn mukaisesti.
9. Aluksi on todettava, että läheisen yhteytensä vuoksi kaikki valittajana olevan Telecom Italia S.p.A.:n esittämät valitusperusteet ovat merkityksellisiä siinä mielessä, että jos yksikin niistä hyväksytään, asia voidaan ratkaista siten, että molemmat riidanalaiset päätökset on kumottava.
10. Asiassa merkitykselliset unionin oikeuden säännökset ja määräykset

Nyt tarkasteltavan asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiä ovat seuraavat unionin oikeuden säännökset ja määräykset:

Ensinnäkin Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan 2 kohta (entinen EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohta), jonka sanamuoto on seuraava: ”Jos komissio vaadittuaan niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa, toteaa, että valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty tuki ei 107 artiklan mukaan sovellu sisämarkkinoille taikka että tällaista tukea käytetään väärin, se tekee päätöksen siitä, että asianomaisen valtion on komission asettamassa määräajassa poistettava tuki tai muutettava sitä.”

Lisäksi merkityksellisiä ovat useat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun asetuksen (EY) N:o 659/1999 säännökset:

– 1 artiklan 1 kohdan g alakohdassa määritellään, että ”tuen väärinkäytöllä” tarkoitetaan ”tukea, jota tuensaaja on käyttänyt [alkup. s. 7] tämän asetuksen 4 artiklan 3 kohdan taikka 7 artiklan 3 tai 4 kohdan nojalla tehdyn päätöksen vastaisesti”.

– 7 artiklan 4 kohta, jossa säädetään seuraavaa: ”Komissio voi asettaa myönteiselle päätökselle ehtoja, joiden täytyttyä se voi katsoa tuen soveltuvan yhteismarkkinoille, sekä velvoitteita, joiden avulla se voi valvoa päätöksen noudattamista, jäljempänä ’ehdollinen päätös’.”

– 16 artikla, jossa säädetään seuraavaa: ”Tuen väärinkäyttötapauksissa komissio voi aloittaa 4 artiklan 4 kohdan mukaisen muodollisen tutkintamenettelyn, sanotun kuitenkin rajoittamatta 23 artiklan soveltamista. Tämän asetuksen 6, 7, 9 ja 10 artiklaa, 11 artiklan 1 kohtaa sekä 12, 13, 14 ja 15 artiklaa sovelletaan soveltuvien osin.”

Lopuksi 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta 21.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 794/2004, sellaisena kuin se on muutettuna 30.1.2008 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 271/2008, 9 artiklan 1 ja 2 kohta, joissa säädetään seuraavaa:

– ”1. Perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan [nykyinen SEUT 108 artiklan 3 kohta] vastaisesti myönnetyn valtiontuen takaisinperinnässä käytettävän vuotuisen korkoprosentin vahvistaa komissio ennen kutakin kalenterivuotta, jollei erityisessä päätöksessä toisin säädetä.”

– ”2. Korkoprosentti lasketaan lisäämällä 100 peruspistettä vuoden rahamarkkinakorkoon. Jos kyseistä korkoa ei ole saatavilla, käytetään kolmen kuukauden rahamarkkinakorkoa tai sen puuttuessa valtion obligaatioiden tuottoa.”

11. Kansalliset oikeussäännöt

Merkitykselliset kansallisen oikeuden säännökset sisältyvät siviilikoodeksiin (codice civile) 1282 §:n 1 momenttiin (jonka mukaan ”selvät ja erääntyneet rahasaatavat tuottavat korkoa suoraan lain nojalla, ellei laissa tai arvopaperissa toisin todeta”) ja 1284 §:ään (jonka mukaan ”Lain mukainen [alkup. s. 8] korkokanta on 0,8 prosenttia vuodessa. Valtiovarainministeri voi vuosittain muuttaa korkokantaa asetuksellaan, joka julkaistaan Italian virallisessa lehdessä (Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana) viimeistään korkokannan soveltamista edeltävän vuoden joulukuun 15. päivänä, käyttäen perusteena enintään 12 kuukauden valtionobligaatioiden keskimääräistä vuotuista bruttotuottoa ja ottaen huomioon vuoden aikana vallinneen inflaatioprosentin. Jos uutta korkokantaa ei vahvisteta ennen joulukuun 15. päivää, se pysyy seuraavan vuoden muuttumattomana.”

12. Johtopäätökset

Epävarmuus, jonka vuoksi ennakkoratkaisukysymysten esittäminen on perusteltua, koskee ensinnäkin asetuksen N:o 659/1999 16 artiklan tulkintaa.

Kyseinen tuki oli nimittäin 22.11.2006 tehdyssä komission päätöksessä nro 222/2006 katsottu perustamissopimuksen mukaiseksi sillä ehdolla, ettei tukea saanut hanke tuen saamisen seurauksena tuottaisi alun perin suunniteltua suurempaa voittoa; muussa tapauksessa ”Telecom Italia on velvollinen palauttamaan suhteessa vastaavan osan tuesta” (päätöksen 5.2.3 kohdan g alakohta).

Edellä mainitun asetuksen 16 artiklassa säädetään lisäksi, että tuen väärinkäyttötapauksissa komissio voi, ehdollisen päätöksen tehtyään, vaihtoehtoisesti joko saattaa asian unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi tai aloittaa muodollisen tutkintamenettelyn (jonka päätteeksi mahdollisesti tehdään takaisinperimistä koskeva päätös); tämä näyttää sulkevan pois yksittäisen jäsenvaltion mahdollisuuden ratkaista itsenäisesti, onko tietyissä valtioneuissa kyse väärinkäytöstä. Tätä tulkintaa vaikuttaa tukevan myös SEUT 108 artiklan 2 kohta, jossa sisämarkkinoille soveltumattoman tai sääntöjenvastaisen tuen poistamista tai muuttamista koskevan tehtävän todetaan kuuluvan komissiolle.

Asetuksen (EY) N:o 794/2004 edellä mainituissa 9 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään joka tapauksessa *SEUT 108 artiklan 3 kohdan vastaisesti myönnetyn valtioneu* takaisinperinnässä käytettävästä korkoprosentista, mutta vaikuttaa siltä, ettei siinä ole otettu huomioon tapausta, jossa takaisinperinnästä on päätetty [alkup. s. 9] sen vuoksi, että ehdollisella päätöksellä hyväksytyn tuen käyttöönoton yhteydessä yksi tuelle asetetuista ehdoista on toteutunut. Kun huomioon otetaan lisäksi näiden kahden takaisinperinnän kohteena olevan tilanteen objektiivinen erilaisuus, palautettavaan määrään voitaisiin valittajan esittämällä tavalla tällaisessa tapauksessa soveltaa asianomaisen jäsenvaltion omien sääntöjen mukaan laskettua lakimääräistä korkoa.

13. Ennakkoratkaisukysymykset

Edellä esitetyn perusteella Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna esittää seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

Onko nyt tarkasteltavaan tapaukseen *ratione temporis* sovellettavan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun asetuksen (EY) N:o 659/1999 16 artiklaa (jonka mukaan ”Tuen väärinkäyttötapauksissa komissio voi aloittaa 4 artiklan 4 kohdan mukaisen muodollisen tutkintamenettelyn, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 23 artiklan soveltamista. Tämän asetuksen 6, 7, 9 ja 10 artiklaa, 11 artiklan 1 kohtaa sekä 12, 13, 14 ja 15 artiklaa sovelletaan soveltuvin osin.”) tulkittava siten, että takaisinperimistä koskevan alustavan päätöksen tekeminen on Euroopan komission tehtävä myös silloin, kun kyse on tukien väärinkäytöstä (sanotun kuitenkaan rajoittamatta komission oikeutta saattaa asia suoraan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi asetuksen (EY) N:o 659/1999 23 artiklassa tarkoitetulla tavalla)?

– Jos edeltävään kysymykseen vastataan kieltävästi, onko 22.3.1999 annetun asetuksen (EY) N:o 659/1999 16 artikla julistettava pätemättömäksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan 2 kohdan (entinen EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohta) rikkomisen nojalla?

– Onko 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 täytäntöönpanosta 21.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 794/2004, sellaisena kuin se on muutettuna 30.1.2008 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 271/2008, 9 artiklan 1 ja 2 kohtaa tulkittava siten, että kyseisissä kohdissa sisämarkkinoille soveltumattomien ja sääntöjenvastaisten valtiontukien palauttamista varten säädettyä korkoa sovelletaan myös siinä tapauksessa, [alkup. s. 10] että kyse on sellaisten ehdollisella päätöksellä hyväksytyjen valtiontukien takaisinperimisestä, joissa väärinkäyttö on aiheutunut asetetun ehdon toteutumisesta?

Näillä perusteilla

Tribunale Amministrativo Regionale per la Sardegna (ensimmäinen jaosto) määrää seuraavaa:

1) Unionin tuomioistuimelle esitetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla perusteluosassa mainitut ennakkoratkaisukysymykset.

2) Asian käsittelyä lykätään, kunnes ennakkoratkaisukysymyksiin on saatu vastaus.

[– –] [menettelyä koskevia seikkoja]

[– –] Cagliariassa [– –] 9.1.2019 [– –]

[alkup. s. 11]

[–]

TYÖASIAKIRJA